

SUOMI
johon voit
LUOTTAA

Kristillisdemokraatit
ARVOISTASI POLITIIKKA.

Kristdemokraterna
VÄRDEFULL POLITIK FÖR DIG.

Suomi, johon voit luottaa

Sisältö:

Turvallisesta lapsuudesta arvokkaaseen vanhuuteen

Lasten ja nuorten Suomi	3
Laadukasta koulutusta, kulttuuria ja liikuntaa kaikille	3
Parempia sosiaali- ja terveyspalveluita	5
Sote-mallin kehittäminen	7
Ikäystävällinen Suomi	7
	9

Osaamisella, työllä ja yrittämisellä hyvinvointia

Osaaminen kilpailuvaltiksi	11
Vastuullinen markkinatalous	11
Liikenneväylät kuntoon	12
Kannustava perusturva	13
	14

Kestävä luontosuhde

Ilmasto tarvitsee tekoja	15
Luonto ja biotalous synnyttävät elinvoimaa koko maahan	15
Parempaa kaupunkipolitiikkaa	17
	20

Turvalliseen tulevaisuuteen

Turvallisuusyhteistyöllä vakautta meille ja maailmalle	21
Paremmen yhteistyön Eurooppa	21
Turvallisuus tarvitsee tekijänsä	22
Luottamus oikeusturvan saatavuuteen	24
Maahanmuuttopolitiikkaan vastuullinen linja	24
Oikeus omaan mielipiteeseen ja vakaumukseen	26
	27

Kristillisdemokraattien eduskuntavaaliohjelma 2019 on hyväksytty KD:n puoluevaltuustossa 1.12.2018.

Turvallisesta lapsuudesta arvokkaaseen vanhuuteen

Lasten ja nuorten Suomi

Kristillisdemokraatit on perhepuolue. Välttämättä ja turvallinen koti tarjoaa lapselle ja nuorelle parhaat edellytykset kasvaa vastuulliseksi aikuiseksi ja yhteiskunnan tulevaisuuden rakentajaksi.

Kannustavalla ja perheiden omia valintoja mahdollistavalla perhepolitiikalla edistään syntyvyyttä ja kestävästä väestökehitystä. Samalla tuetaan vanhempia hoi-va- ja kasvatusvastuussa. Perhepoliittiset ratkaisut on tehtävä ensisijaisesti lapsen edun näkökulmasta.

- Lapsiperheiden köyhyyttä torjutaan korottamalla lapsilisä, opiskelijaperheiden vuositulo-rajoja sekä huoltaja- ja lapsivähennyksiä.
- Perheiden valinnanmahdollisuuksia on lisättävä kehittämällä kotihoidon tukea ja ottamalla käyttöön taaperobonus sekä vauvaraha ensimmäisen lapsilisän yhteydessä. Perheen ja työn tai opiskelun yhteensovittamista helpotetaan.
- Suomesta tehdään lapsiystävämpi ottamalla käyttöön lapsivaikutusten arviointi kaikessa lapsia koskevassa päätöksenteossa, siirtymällä lapsibudjettiin ja tekemällä perhekeskuksista aidosti ja laajasti perheiden tarpeisiin vastaavia lähipalveluita.
- Lapsiperheitä on autettava tarjoamalla matalan kynnyksen ennaltaehkäisevää tukea lähipalveluina. Lastensuojeluun sekä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin on oltava riittävät resurssit.
- Isovanhemmat ovat usein tärkeässä roolissa oheiskasvattajina. Vanhempien erottua isovanhempien tapaamisoikeus tulee vahvistaa, mikäli se on lapsen edun mukaista.
- Eroperheen lapsen oikeus etävanhemman tapaamiseen ja suhteen ylläpitämiseen on turvattava.

Nuoret ovat yhteiskunnan tulevaisuuden tekijöitä. Suomi menestyy, kun jokaisesta nuoresta pidetään huolta, eikä kukaan jää yhteiskunnan ulkopuolelle. Perheellä on keskeinen rooli nuorten elämässä ja vastuu kasvatuksesta. Yhteiskunnan on huolehdittava, että tarvittavat resurssit kohdennetaan nuorten hyvinvointiin ja koulutukseen.

- Jokaiselle on annettava yhtäläiset mahdollisuudet itsensä kehittämiseen ja oppimiseen varallisuudesta riippumatta. Koulutuksen laadukkaaseen toteuttamiseen ja sen kehittämiseen on turvattava riittävät voimavarat.
- Nuorten syrjäytyminen on estettävä kaikin keinoin puuttamalla muun muassa yksinäisyyteen. On tärkeää, että jokaisella lapsella tai nuorella on mahdollisuus tukeutua ainakin yhteen turvalliseen aikuiseseen.
- Tutkimusten mukaan mielenterveysongelmista kärsii jopa joka neljäs suomalaisnuori. Myös lasten mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet. Mielenterveyspalveluita on tarjottava matalan kynnyksen lähipalveluina. Riittävät koulupsykologi- ja kuraattoriressurssit on turvattava. Palvelujen painopistettä pitää siirtää entistä varhaisempaan avunantoon.
- Harrastus- ja liikuntatoiminnan mahdollisuuksien tasa-arvon on toteuduttava. Jokaisella nuorella pitäisi olla mahdollisuus ainakin yhteen harrastukseen. Paikallistasolla pitää tehdä aktiivista yhteistyötä esimerkiksi liikuntapalveluiden järjestämisessä sekä tarjota liikuntaan ja hyvinvointiin liittyvää neuvontaa.

Laadukasta koulutusta, kulttuuria ja liikuntaa kaikille

Vanhemmat kantavat lapsensa kasvatuksesta ensisijaisen vastuun, jota yhteiskunnan tarjoama varhaiskasvatus ja koulutus tukevat. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa tarvitaan yhä enemmän sosiaali- ja perhetyön osaamista sekä sen integrointia osaksi kasvatus- ja koulutuspolkua.

- Varhaiskasvatuksen laatua on parannettava lisäämällä päivähoidon tuhat ammattilaista ja nostamalla henkilökunnan koulutustasoa.
- Päivähoitomaksuja on alennettava lapsiperheiden työn kannustimien parantamiseksi.
- Edistämme maksuttoman esiopetuksen varhentamista viisivuotiaille vapaaehtoisena.
- Perusopetuksessa keskeistä ovat riittävän pienet ryhmäkoot, jotta turvataan tarvittava aika oppilaan ja opettajan väliselle kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle. Oikein mitoitettu tuntikehyks mahdollistaa tuki- ja jakotunnit sekä erilaisten oppijoiden tarpeiden mukaisen oppimisen tuen. Koulun yhteydessä järjestettävää kerho- ja harrastustoimintaa on lisättävä ennen kaikkea ilta-aikoihin.
- Puolustamme kristillisen kulttuuriperinnön ja arvojen välittämistä kasvatuksessa. Päiväkotien ja koulujen on taattava oppilailleen myönteinen uskonnonvapaus. Oman uskonnon opetus antaa oppilaalle tietoja, taitoja ja kokemuksia, joista hän saa aineksia oman identiteettinsä ja maailmankatsomuksensa rakentamiseen. Tytöt saavat olla tyttöjä ja pojat poikia - kukin omalla tavallaan, eikä tätä pidä translakimuutoksilla horjuttaa.
- Kristilliset koulut ja päiväkodit täydentävät tärkeällä tavalla julkista palvelutarjontaa. Yksityiskoulujen opetuksen järjestämislupia koskien on lakiin kirjattava pitävät ohjeet ja säädökset, joihin luvat perustuvat. Yksityiskoulujen valtionosuus pitää nostaa samalle tasolle muiden opetuksen järjestäjien kanssa.
- Sisäilmaongelmista kärsivät koulut ja päiväkodit pitää korjata mahdollisimman nopeassa aikataulussa. Turvallisia väistötiloja on käytettävä tarvittaessa.
- Kouluihin tarvitaan lisää voimavaroja yksilölliseen tukeen, erilaisuuden huomioimiseen ja sitä kautta koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseen. Jokaisella peruskoulun käyneellä on oltava riittävän hyvät luku-, kirjoitus- ja matemaattiset taidot.

- Turvaamalla nuorten tasavertaiset koulutusmahdollisuudet luodaan uskoa tulevaisuuteen. Koulutusleikkaukset ja opintososiaalisten etujen leikkaaminen on pysäytettävä nuorten hyvinvoinnin ja Suomen kilpailukyvyyn turvaamiseksi.

- Koulutus ja ammattiosaaminen estävät parhaiten syrjäytymistä. Panostamalla koulutuspaikkojen lisäämiseen, opinto-ohjaukseen, etsivään nuorisotyöhön ja muihin toimenpiteisiin saadaan nuoret pysymään mukana.

- Toisen asteen koulutuksen riittävästä rahoituksesta ja alueellisesta tarjonnasta on huolehdittava. Lukio-opintoja ja ammatillista koulutusta voidaan tarjota oppilaitosten väli-

sellä yhteistyöllä, etäopetuksen avulla ja sähköisillä kursseilla täydentäen. Ammatilliseen koulutukseen tulee lisätä lähiopetuksen määrää ja mahdollisuuksia ottaa huomioon työelämässä opittuja taitoja.

- Korkeakouluverkon on oltava kattava, jotta osaajia riittää ja alueiden elinvoima turvataan joka puolella Suomea. Korkeakoulutuksen aloituspaikkoja on lisättävä niille aloille, joilla on työvoimapulaa. Opintopolkumahdollisuuksia sekä joustavia täydennys- ja muuntokoulutusmahdollisuuksia on lisättävä.

- Vapaan sivistystyön oppilaitosten rahoitusta ja niissä opiskelevien oppilaiden opintososiaalisia etuuksia on vahvistettava, jotta mahdollisuus opiskella vapaatavoitteisissa opinnoissa paranee.

- Kulttuurilla on terveyttä edistävää, ennaltaehkäisevää ja hyvinvointia lisäävää vaikutusta. Kulttuuripalvelujen saavutettavuudesta on huolehdittava, samoin taidelaitosten resursoinnista.

- Tuemme Liikkuva Suomi -ohjelmaa, jonka tarkoitus on pysäyttää liikkumattomuuteen liittyvien haittojen lisääntyminen lyhyellä aikavälillä ja puolittaa haittakustannukset pitkällä aikavälillä.

Parempia sosiaali- ja terveyspalveluita

Sosiaaliset terveyserot ovat Suomessa muita Pohjoismaita suuremmat johtuen muun muassa siitä, etteivät kaikki ole työterveyspalvelujen piirissä. Palvelujen saaminen on usein työläämpää ja myös kalliimpaa niille, jotka palveluja eniten tarvitsevat.

Erikoissairaanhoidon kustannukset ovat kasvaneet kovaa vauhtia samalla, kun voimavarat peruspalveluihin ovat polkeneet paikallaan tai vähentyneet. Sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämisessä keskeisintä on hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen, palvelujen saatavuuden ja yhdenvertaisuuden toteutuminen, hoitoketjujen toimivuus sekä kustannusten kasvun hillitseminen.

Sote-mallin kehittäminen

Sote-palvelujen uudistamisessa on kyse ihmisten arjen sujuvuudesta ja turvallisuudesta. On voitava luottaa siihen, että sairastunut pääsee kohtuullisessa ajassa lääkäriin, ja että yksin kotona asuva vanhus ja vammainen henkilö saavat riittävän tuen. Uudistuksen onnistumista mitataan palvelujen saatavuudella ja laadulla sekä sillä, miten ne vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.

- Ihmisten pitää saada samantasoiset sosiaali- ja terveyspalvelut asuinpaikasta riippumatta; tähän tarvitaan valtakunnallinen palvelulupaus alueellinen järjestämisvastuun toteutumisen toimintamalli sekä riittävä valvonta. Korostamme laadukasta ja vaikuttavaa hoitoa, jota tarjotaan lähipalveluina. Palvelujen integraatio toteutuu parhaiten, kun sekä perus- että erityistason palvelut ovat sote-alueen järjestämisvastuulla.

- Sote-alueilla on oltava laaja vapaus päättää siitä, miten palvelut tuotetaan. Sote-alue voi tuottaa palvelut itse, ostaa ne yksityiseltä tuottajalta tai antaa asiakkaalle palvelusetelin palvelun ostamiseen.

- Valinnanvapautta on laajennettava hallitusti asiakasetelijärjestelmän ja henkilökohtaisten budjettien avulla. Riittävä asiakasohjaus on varmistettava. Sosiaali- ja terveysministeriön antaman ohjauksen vahvistaminen on keskeistä parhaiden käytäntöjen levittämiseksi koko maahan.

- Työterveyshuolto ja Kela-korvaukset pitää pääosin säilyttää. Sote-alueen rahoituksen tulee perustua valtionosuusjärjestelmään ja kuntaveroon sisältyvään sote-osuuteen.

- Vammaisella on oikeus omaan kotiin, pysyvään asumiseen ja riittävään tukeen omassa kodissa asumisen mahdollistamiseksi. Itsenäisen asumisen mahdollisuuksia on lisättävä niille vammaisille, joilla on kyky itsenäiseen asumiseen. Muut tuetut asumisen muodot on varmistettava niitä tarvitseville.
- Vammaispalvelujen asiakkaan valinnanvapautta, osallisuutta ja oikeusturvaa on vahvistettava ottamalla käyttöön henkilökohtainen budjetointi yhtenä palvelujen toteuttamisen tapana varmistaen riittävä asiakasohjaus ja palvelujen laadukas toteutuminen. Vammaispalvelut pitää tarjota lähipalveluina myös sote-uudistuksen jälkeen.
- Vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetusten turvallinen toimivuus on varmistettava.
- Suurten kokonaisuuksien kilpailuttaminen ei saa johtaa kotimaisten ja pienten yritysten karsiutumiseen. Tahdomme ulottaa yhteiskuntavastuun kaikille sote-palveluita tuottaville toimijoille.
- Viranomaisvalvontaa ei saa siirtää omavalvonnaksi, muutoin hoitovirheiden ja laatuongelmien seuranta vaikeutuvat.
- Tietojärjestelmien toimivuus, käytön helppous ja edullisuus ovat keskeisiä uudistuksen toteuttamisessa. Potilas- ja asiakastietojen on eri toimijoiden ja järjestelmien välillä kuljettava turvallisesti ja ongelmitta. Tietojärjestelmien pitää seurata kunkin palveluyksikön hoidon vaikuttavuutta ja antaa riittävää vertailutietoa seurantaan, valvontaan ja arviointiin.
- Suomalaiset terveystiedot, kuten biopankit, on säilytettävä kansallisen valvonnan piirissä. Terveystietojen käytössä on turvattava henkilösuoja.

Ikäystävällinen Suomi

Kristillisdemokraattien tavoitteena on ikäystävällinen Suomi, jossa seniorikansalaiset viihtyvät, osallistuvat ja saavat tarvitsemansa avun. Jokaisella on oikeus turvalliseen vanhuuteen.

Vanhustenhoidon painotusta on siirretty laitoshoidosta kotihoitoon, siksi kotihoidon piirissä on yhä enemmän paljon apua tarvitsevia henkilöitä. Tahdomme poistaa inhimillisyydsvaheen vanhustenhoidosta.

Ikäihmisten arvostusta, kunnioitusta ja merkityksen ymmärtämistä on lisättävä. Ikäihmiset on nähtävä yhteiskunnan voimavarana. Heillä on esimerkiksi isovanhempina, kuluttajina, asiantuntijoina ja vapaaehtoistyöntekijöinä suuri merkitys yhteiskunnassamme.

- Eläkeläisköyhyyden ja yksinäisyyden poistoon on panostettava. Etsivää vanhustyötä on tehostettava. Matalan kynnyksen palvelut kaltoinkohtelun uhreille sekä mielenterveys- ja päihdepalveluita tarvitseville on saatava toimimaan.
- Indeksijärjestelmää on kehitettävä turvaamaan erilaisten eläkkeiden ostovoima ja eläkeläisten tulotason säilyminen oikeudenmukaisena. Tarkennetaan hintaindeksin laskutapaa, jotta eläkeläisten todellinen kulurakenne huomioidaan paremmin.
- Esteettömyyteen, asuinympäristöön sekä kaupunki- ja liikennesuunnitteluun on panostettava ikäihmislähtöisesti. Ikävaikutusten arviointi on saatava osaksi päätöksentekoa.
- Esitämme vanhusasiainvaltuutetun viran perustamista. Vanhusasiainvaltuutetun tehtävänä on toimia itsenäisenä ja riippumattomana, valtakunnallisena edunvalvojana, joka muun muassa valvoo ikäihmisten oikeuksien toteutumista ja seuraa vanhustenhoidon tilan kehittymistä.
- Tahdomme parantaa ikäihmisten kotiin tuotavien palvelujen määrää ja laatua. Vanhusten niin koti- kuin laitoshoidonkin puutteet ja laiminlyönnyt on otettava vakavasti. Vanhustenhoidon tarvitaan selkeästi lisää voimavaroja ja henkilökuntaa. Siksi esitämme tuhannen uuden hoitajan palkkaamista. Myös työmenetelmiä on voimakkaasti parannettava asiakaslähtöiseen suuntaan.

- Vanhuspalveluissa on otettava käyttöön laajamittainen ja joustava asiakastietojärjestelmä, josta ilmenevät ikäihmisten saamat ja tarvitsemat palvelut kokonaisvaltaisen hoidon varmistamiseksi.
- Kun kotihoito ei riitä, on tarjolla oltava palveluasumista ja tehostettua palveluasumista, myös perhehoitoa. Ikäihmisen oikeus pysyvään asumiseen puolisonsa kanssa on turvattava myös silloin, kun pariskunnasta toinen ei selviä enää kotihoidossa.
- Tarvitaan yhteinen maksukatto lääke-, matka- ja palvelumaksujen omavastuille, johon sisältyy myös sosiaalipalvelujen maksut. Keliakikkojen ruokavaliokorvaus on palautettava ja diabeteksen lääkekorvausta nostettava.
- Omaishoidon tuki pitää siirtää Kelan maksettavaksi ja säätää sille hyvät, koko maahan yhteneväiset kriteerit. Omaishoidon tukea on korotettava, ja sen on oltava verovapaata tuloa. Lisäksi on säädettävä omaishoidon verovähennys. Omaishoitajille on turvattava sijaisapu lakisääteisten vapaapäivien ja virkistyspäivien ajaksi. Omaishoidon ja ansiotyön yhdistämistä on tuettava.
- Laadukas saattohoito on saatava kaikkien sitä tarvitsevien ulottuville koko maassa. Tämä tarkoittaa, että kuolevan potilaan yksilökohtaiset fyysiset ja psyykkiset tarpeet kohdataan riittävällä psykososiaalisella tuella. Oireenmukaisella hoidolla lievitetään kipuja ja kärsimystä. Hyvä saattohoito tarjoaa tukea ja apua myös omaisten ja läheisten tarpeisiin. Torjumme eutanasian.
- Edistämme 1-3 kk palkallisen saattohoitovapaan mahdollistamista hoitavalle läheiselle.

Osaamisella, työllä ja yrittämisellä hyvinvointia

Kristillisdemokraatit korostavat jokaisen ihmisen oikeutta kouluttautua ja kehittää itseään sekä tehdä työtä ja yrittää. Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta voidaan turvata vain vahvistamalla elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä.

Osaaminen kilpailuvaltiksi

Suomen suurin kilpailuvaltti on korkea osaaminen. Koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämiseen panostamalla huolehdimme maamme kilpailukyvyistä. Korkea työllisyysaste on edellytys hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudelle.

Oppilaitosten ja elinkeinoelämän yhteistyötä on syvennettävä. Koulutuspaikkoja pitää kohdentaa kasvualueille ja työvoimapulasta kärsiville aloille. Elinikäisen oppimisen tarve korostuu. Uudelleenkouluttautumisen ja koulutuksen täydentämisen ja laajentamisen pitää olla houkuttelevaa ja joustavaa. Koulutuksessa on huomioitava alueelliset tarpeet. Koulutusvientä on lisättävä.

Suomessa vahvaa kasvua on etenkin etenkin digitalisaation, puhtaan teknologian, biotalouden, automatisaation, robotisaation ja terveysteknologian aloilla. Uusiutuviesta energialähteistä ja energiatehokkuudesta on tehtävä Suomen vientiteollisuuden kilpailuvaltteja.

Elinkeinoelämän kasvu ja uudistuminen edellyttävät vahvaa julkista panostusta tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin. Ne luovat pohjan yritysten investoinneille ja kehitystoimille.

- Tutkimustoimintaa on suunnattava entistä enemmän hyödyttämään pk- ja mikroyrityksiä, kotimaisia kasvuyrityksiä sekä teollisuusyrityksien uudistumista.
- Pitkäaikaistyöttömyyttä ei pidä hyväksyä, vaan kaikille työkykyisille on luotava työllistymisväylä. Työvoiman liikkuvuutta on parannettava ja pyrittävä paremmin yhdistämään työnhakijat avoimiin työpaikkoihin.
- Väli työmarkkinoita on kehitettävä sosiaalisten yritysten lainsäädännön uudistamisella ja edistämällä yhteiskunnallista yrittäjyyttä. Vaikeimmin työllistyvien kohdalla työttömyysturvan käyttö palkkatukena on mahdollistettava. Osatyökykyisen ja iäkkään tuen on oltava nykyistä pitkäkestoisempaa.
- Kuntakohtaisia työvoiman moniammatillisia palvelukeskuksia on vahvistettava. Kolmannelle sektorille on ohjattava resursseja nuorten sekä vaikeimmin työllistyvien, sosiaali- ja terveyspalveluja tarvitsevien pitkäaikaistyöttömien työllistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Vastuullinen markkinatalous

Kristillisdemokraatit pitävät talouden perustana yksityisiä yrityksiä ja avoimelle kilpailulle perustuvaa sosiaalista markkinataloutta, jossa heikoimmistakin huolehditaan.

Suurin osa uusista työpaikoista syntyy pk-yrityksissä. Valtio luo verotuksella ja sääntelyllä yritysten kasvua ja työllistämistä tukevat olosuhteet. Kristillisdemokraatit kannattavat valtion monopolia muun muassa rahapelien ja alkoholin vähittäismyynnissä, sillä siten voidaan kantaa vastuuta myös yhteiskunnalle aiheutuvista ongelmista.

- Yrittäjyyteen on kannustettava, ja siksi on purettava esteitä yrittäjyydeltä ja työllistämiseltä. Yrittäjien sosiaaliturvaa on parannettava, mikä lisää yrittäjyyden houkuttelevuutta ja madaltaa yrittäjäksi ryhtyvän riskejä erityisesti mahdollisten työttömyysjaksojen aikana.
- Työlainsäädäntöä uudistettaessa on paikallisen sopimisen mahdollisuuksia lisättävä.
- Kaikki yritysten tarvitsemat lupa- ja valvontapalvelut on saatava ”yhdeksi luukulta”. Lupa- viranomaisen toimintatapaan ja johtamiseen on panostettava voimakkaasti.
- Yritysverojärjestelmän uudistamisen yhteydessä yritysten, mukaan lukien maa- ja metsätilojen sukupolvenvaihdoksia, on helpotettava.
- Starttirahakautta pitää pidentää ja tarjota aloittaville yrittäjille tukea ja neuvoja maksuttomasti. Ensimmäisen työntekijän palkkaamista pitää helpottaa sivukulujen määräaikaikaisella pienennyksellä.
- Työvoiman saatavuusharkintaa on asteittain purettava. Kausityöntekijöiden lupabyrokratiaa on kevennettävä. Yritystukia on siirrettävä suuryrityksiltä pienille ja keskisuurille kasvuvaiheessa oleville yrityksille.
- Tahdomme toteuttaa vuosilomapankin, jonka avulla kertynyt lomaoikeus seuraa työntekijää työpaikasta toiseen.
- Työelämän viimeisiin vuosiin pitää saada joustavuutta ja työajan kevennyksiä. Pidämme arvokkaana työhaluisten eläkeläisten osallistumista työelämään ja toimimista yrittäjänä.
- Harmaata taloutta suitsitaan siirtymällä online-kassajärjestelmään, jossa tieto myynnistä menee suoraan verottajalle. Otetaan käyttöön taloudellisen työnantajan käsite, jolloin ulkomaalaista työntekijää on mahdollista verottaa heti ensimmäisestä päivästä alkaen työskentelyvaltiossa. Raja jakamistalouden ja elinkeinotoiminnan välille on määriteltävä nykyistä tarkemmin.

Liikenneväylät kuntoon

Liikenneinfrastruktuurilla on tärkeä rooli ihmisten liikkuvuuden ja teollisen toiminnan mahdollistajana. Suomessa on teiden, rautateiden ja vesiliikenneväylien osalta valtava korjausvelka, jota pitää vähentää suunnitelmallisesti yli vaalikausien parlamentaarisesti sovitun mallin mukaisesti.

- Kristillisdemokraatit suhtautuvat avoimesti uusiin rahoitusratkaisuihin suurten liikenneinvestointien yhteydessä. Niiden suunnittelussa pitää ottaa huomioon hankkeen alueelliset kokonaisvaikutukset muun muassa elinkeinoelämälle.
- Toimiva joukkoliikenne pitää turvata alueellisesti tasapuolisesti.
- Suomen raideliikennettä on kehitettävä osana Euroopan ydinverkkoa. Raideliikenne on tarpeellinen niin liikenneyhteyksien parantamisessa kuin myös päästötavoitteiden saavuttamisessa.
- Autoilun käyttövoima- ja polttoaineverotusta on uudistettava niin, että se ohjaa vähentämään päästöjä. Vähäpäästöisten autojen, kuten biokaasu-, hybridi-, polttokenno- ja sähköautojen, autoveroa, ajoneuvoveroa ja käyttövoimaveroa on alennettava tai poistettava kokonaan.
- Suomen meriklusteri on liikevaihdoltaan metsäteollisuuden kokoluokkaa ja kansantaloudellisesti merkittävä maamme viennin ja tuonnin kannalta. Valtion on omilla alushankinnoillaan ja innovaatiotukilla, vientirahoitusta, tutkimusta ja koulutusta koskevilla päätöksillään edistettävä suomalaisen meriteollisuuden kilpailukykyä.
- Yleisradion pitää keskittyä julkisen palvelun tehtävän mukaisesti alueellisesti ja kielellisesti tasa-arvoiseen, riippumattomaan tiedonvälitykseen sekä kotimaisen kulttuurin vaalimiseen, mihin kuuluu myös kristillinen ohjelmatuotanto.
- Suomen on oltava edelläkävijä liikenteen, viestinnän ja palveluiden digitalisaatiossa. Nopea ja kohtuuhintainen laajakaistayhteys on turvattava kaikille kansalaisille ja yrityksille. On ehkäistävä etenkin ikääntyvien digisyrjäytymistä.

Kannustava perusturva

Kristillisdemokraatit ajavat nykyisen monimutkaisen sosiaaliturvan uudistamista kannustavaksi perusturvaksi. Ehdotamme uudenlaista mallia, joka korjaa perusturvan sirpalemaisuu- den ja lisää työnteon kannustimia.

- Mallin perusidea on yhdistää työikäisten ja työkykyisten erityyppiset perusturvaetuudet yhdeksi yleistueksi, johon kuuluvat perus-, lapsi-, ansio- sekä asumisosa. Tuessa on osa- aikaisiin töihin kannustava suojaosa, jonka jälkeen tulot vähentävät tukea noin 60 prosenttia. Tuki on harkinnanvarainen ja vähenee ilman kynnyksiä tulojen kasvaessa.
- Yleistukeen tarvitaan harkinnanvarainen osa, johon yhdistetään nykyisen toimeentulotu- en asumisosa, ennaltaehkäisevä ja täydentävä osa. Tukea haetaan yhdeltä luukulta, jossa henkilökohtainen työnhajaus, tuki ja palvelut edistävät työllistymistä. Mallin käyttöönotto pohjautuu reaaliaikaiseen tulorekisteriin.
- Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus on ollut heikkoa. Tarvitsemme parem- min resursoituja ja kysyntää vastaavia työvoimapalveluita, jotta jokainen työtön voidaan kohdata yksilöllisesti.

Asiakkaan näkökulmasta Kristillisdemokraattien esittämän kannustavan perusturvamallin suurimpia hyötyjä on niin sanottu yhden luukun periaate. Kymmenien eri tukilomakkeiden ja selvitysten viidakosta päästään yhteen hakemukseen, jota päivitetään vain tarvittaessa olo- suhteiden tai perhetilanteen muuttuessa. Työmarkkinoille hakeutumista eivät hankaloittaisi paperisota eivätkä aikaviipeet. Nykyään työtön saattaa joutua viikoiksi tilanteeseen, jossa rahaa ei tule mistään. Harmillisesta takaisinperinnästä vältytään suurelta osin, kun tuet, palkat ja verot sovitetaan yhteen jo maksettaessa.

Mallin kannustavuus tulee siitä, että lyhytaikaisen ja osa-aikaisenkin työn vastaanottami- nen on kannattavaa. Nykyjärjestelmässä on kannattavaa työllistyä pääosin työttömyyttä edeltäneelle palkkatasolle. KD:n esittämä kannustava perusturva ei passivoi, vaan auttaa ihmisiä työelämään.

Kestävä luontosuhde

Kestävän luontosuhteen keskei- nen ekoteko on kuluttamisen vä- hentäminen. Luonnon huomiointi kuluttamisessa on arvovalinta.

Ilmastonmuutos ja luonnon mo- nimuotoisuuden heikentyminen ovat vakavia huolenaiheita. Tu- levilla sukupolvilla on oltava oikeus elämään, tulevaisuuteen, puhtaaseen ravintoon ja luonnon kauneuteen.

Luonnonvarojen liiallinen käyttö ja ilmastonmuutos ovat osasyynä konflikteihin ja pakolais- kriiseihin. Globaalien ongelmien ratkaisuun tarvitaan kaikkien valtioiden ponnistuksia ja yh- teistyötä. Ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää muun muassa yhteisiä globaaleja normeja ja yhteistyötä, ympäristöteknologian siirtoa sekä rahoitusjärjestelyjä teollisuusmaiden ja kehittyvien maiden välillä.

Suomella on mahdollisuus olla edelläkävijä teknologisten ratkaisujen kehittämisessä. Roo- limme puhtaan veden ja ruuan tuotannossa voi olla merkittävästi nykyistä suurempi. Ilmas- tonmuutoksen torjunta ja siihen varautuminen vaativat kaikkien hallinnonalojen ja yhteis- kunnan eri toimijoiden yhteistyötä. Myös kansalaisilla ja kuluttajilla on oma roolinsa.

- Suomalaisen vähäpäästöisen energiateknologian mahdollisuudet on hyödynnettävä täysi- määräisesti myös liiketoiminnan kehittämisessä. Uusiutuvista energialähteistä ja energiate- hokkuudesta on tehtävä Suomen vientiteollisuuden kilpailuvaltteja.

Ilmasto tarvitsee tekoja

- Keskeisintä ilmastonmuutoksen torjunnassa on olla edelläkävijöiden joukossa kohti fos- siilivapaata taloutta. Energiaomavaraisuutta pitää lisätä parantamalla tuotannon, liikenteen ja asumisen energiatehokkuutta. Energian nettotuontia pitää vähentää 2-3 miljardiin euroon vuoteen 2030 mennessä. Vuoteen 2040 mennessä Suomen on oltava riippumaton fossiili- sesta tuontienergiasta ja sähkön nettotuonnista. Kivihiilen käyttö Suomessa loppuu vuoteen 2030 mennessä, jolloin pyrimme pääsemään uusiutuvan energian 50 prosentin osuuteen loppukäytöstä.

- Tahdomme Suomen toimivan ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi aktiivisesti EU:ssa, YK:ssa ja kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. Kehitysyhteistyömäärärahoja on kohdistettava ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen tähtääviin toimiin, kuten energiateknologiaan ja kestävään ravinnontuotantoon liittyviin hankkeisiin.
- Kansallisten päästövähennystavoitteiden asettamisessa on pidettävä huolta, etteivät päätökset johda niin sanottuun hiilivuotoon eli tuotannon siirtymiseen saastuttavampiin maihin.
- Merkittävä osa bioenergian ja biopolttoaineen tuotannosta Suomessa perustuu metsäteollisuuden sivuvirtoihin ja hakkuutähteisiin. Biopolttoaineista esimerkiksi biokaasun liikennekäyttöä pitäisi jouduttaa edelleen. Hiilinielut lisääntyvät kestävässä metsätaloudessa, jossa hakkuumäärien lisäksi kiinnitetään huomiota puun koko elinkaareen, metsien ikärakenteeseen ja uudelleenistutuksiin.
- Kotimaisen turpeen käyttö on perusteltua siirtymäajalla niin kauan kuin fossiilisista polttoaineista lämmön- ja sähköntuotannossa ei ole päästy eroon. Tiukoin vesiensuojelutoimin tuotantosoiden valumat saadaan pienemmiksi kuin luonnonsoiden valumat.
- Suomen on panostettava aiempaa enemmän tutkimukseen, koulutukseen ja tuotekehitykseen. Teknologiset innovaatiot mahdollistavat hiilidioksidipäästöjen vähentämisen energiantuotannossa ja tehokkaamman talteenottotekniikan.
- Päästöjen vähentämiseksi ydinvoiman lisärakentamista ei kannata kokonaan poissulkea. Tutkimusta on suunnattava esimerkiksi uudenlaisten pienten ydinvoimaloiden käyttämiseen muun muassa kaukolämmön tuotannossa. Korostamme kansanedustajien vapautta äänestää oman tuntonsa mukaan eduskunnan käsittelyyn tulevista periaateluvista ydinvoiman rakentamiseksi.
- Hiilen sitominen maaperään ja niin sanottu hiiliviljely tarjoavat maatalousmaille potentiaalinen varastoida hiiltä maahan ja lisätä samalla peltoekosysteemin monimuotoisuutta, parantaa pelton kasvukuntoa ja estää ravinteiden karkaamista pelloilta vesistöihin. Nämä toimet hyödyntävät samanaikaisesti vesistöjä ja ilmastoa.
- Julkisessa rakentamisessa pitää painottaa hiilensidontaa ja puun käyttöä.
- On edistettävä maatilojen, omakotitalojen ja muiden kiinteistöjen hajautettua energiantuotantoa ja poistettava niiltä hallinnolliset esteet.
- Sähköjärjestelmän toimintavarmuutta ja polttonesteiden logistiikkaa pitää kaikissa oloissa kehittää ja varmistaa, etteivät yhteiskunnan kannalta kriittiset järjestelmät ole haavoittuvia. Sähkön siirtohinnoittelun sääntelyssä on varmistettava kuluttajien maksurasituksen kohtuullisuus.

- On kehitettävä lajittelua ja kierrätystä. Jätteenpolto on viimesijainen, kierron päättävä toimenpide. Suomessa kolmasosa yhdyskuntajätteestä kierrätetään ja kolmasosa poltetaan energiaksi. Lainsäädäntöä on kehitettävä suuntaan, jossa uusiutuvat ja kierrätettävät raaka-aineet korvaavat uusiutumattomat. Sääntelyn kautta pitää helpottaa yritysten kykyä käyttää raaka-ainevirrat ja prosesseissa syntyvät sivuvirrat raaka-aineena jatkojalostukseen.
- Kotitalouksien merkittävimmät energiakuormat aiheutuvat lämmityksestä, liikenteestä sekä kotitaloussähköstä. Uuden energiatehokkaan teknologian käyttöönottoon pitää kannustaa neuvonnalla sekä verotuksella.
- Ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen varautumisessa on paljon kyse arvoista ja elämän tavoitteista, joihin vaikutetaan ensisijaisesti kasvatuksen ja valistuksen kautta.

Luonto ja biotalous synnyttävät elinvoimaa koko maahan

Luonteva suhde luontoon ja jokamiehen oikeudet ovat tärkeä osa suomalaista elämäntapaa. Kristillisdemokraatit haluavat nähdä koko maan elinvoimaisena ja houkuttelevana asumisen ja yrittämisen kannalta. Riittävien peruspalvelujen säilyminen, liikenneyhteydet ja yrityspalvelut vaikuttavat maaseudun elinvoimaisuuteen.

Kotimaisen ruoantuotannon säilyminen on elintärkeää turvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta. Kuluttajat haluavat kotimaisia, lähellä tuotettuja elintarvikkeita ja niiden saatavuus on koko elintarvikeketjun asia, ei vain luonnonolosuhteiden kanssa painiskelevien viljelijöiden.

- Monet maatalousyrittäjät työskentelevät jaksamisensa ääri rajoilla. Heistä on pidettävä huolta panostamalla edelleen tukipalveluihin ja lomitussjärjestelmään. Samalla on huolehdittava siitä, että kuluttajan ruoasta maksama hinta jakautuu tuotantoketjussa oikeudenmukaisesti ruoan alkutuottajien, elintarviketeollisuuden ja kaupan kesken.
- Viljelijöiden satovahinkovakuutusten rakennetta ja maksuja on kevennettävä sillä, että myös elintarviketeollisuus ja vähittäiskauppa velvoitetaan osallistumaan esimerkiksi rahaston kautta vakuutusmaksujen maksamiseen.
- Suomen pitää vaikuttaa aktiivisesti EU:n maatalouspolitiikan kehitykseen ja varmistaa, että Suomen pohjoiset erityisolot huomioidaan ja että ympäristötukijärjestelmä on ympäristöhyötyjen kannalta tehokas eikä lisää byrokratiaa.
- Elintarvikkeiden ja elintarvikeosaamisen vientiä on kasvatettava.
- Emme kannata kiinteistöveron laajentamista koskemaan maa- ja metsätalousmaata, koska toteutuessaan se voisi uhata jokamiehen oikeuksia, heikentää luonnonsuojelua ja monimutkaistaa metsäverotusta entisestään.
- Suomalaisia kyläkauppoja on tuettava Ruotsin mallin mukaisella kyläkauppatuella. Tuen ehtona on kaupan syrjäisyys ja ympärivuotinen aukiolo sekä monipuolinen tarjonta.
- Petopolitiikan on huolehdittava luonnon monimuotoisuudesta ja kannanhoidosta. Suhtaudumme vakavasti haja-asutusalueiden asukkaiden huoleen omasta turvallisuudestaan.

- Luonnossa liikkumisella on merkittäviä hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia. Yhteiskuntasuunnittelussa on huomioitava puistot ja lähiluontopaikat virkistysalueina. Lasten ja nuorten myönteinen luontosuhde ja kestävä elämäntapa rakentuvat tietoon ja omiin kokemuksiin luonnossa liikkumisesta. Yksityishenkilöiden osallistumista luonnonsuojeluun on tuettava muun muassa METSO-ohjelman rahoituksen jatkuvuudella.
- Ympäristölainsäädäntöä on kehitettävä. Luonnon monimuotoisuus on säilytettävä ja sen köyhtyminen pysäytettävä.
- Suojelun piiriin pitää ottaa riittävän suuria kokonaisuuksia, mikä varmistaa lajien siirtymisen paikasta toiseen myös muuttuvissa ilmasto-olosuhteissa.
- Valtion on osoitettava rahoitusta kosteikkojen ja soiden ennallistamiseen luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseksi ja uhanalaistuneiden eliölajien kantojen vahvistamiseksi. Kosteikot ja suot ovat myös merkittäviä hiilinieluja. Samalla parannetaan tulvasuojelua, veden laatua ja riistamaita.
- Metsästyksen on oltava luonnonvarojen kestävä käytön mukaista. Runsaat ja elinvoimaiset eläinpopulaatiot ovat paitsi suojelun tavoite, myös metsästyksen edellytys. Elinympäristöjen hoitoon ja suojeluun on panostettava, jotta lajien uhanalaistuminen estetään ja jo uhanalaistuneet lajit palaavat elinvoimaisiksi.
- Metsäpolitiikan on parannettava metsien monimuotoisuutta, suojeltava lajistoa, varjeltava vesistöjä ja maapohjaa metsänhoidon kuormittavilta vaikutuksilta sekä estettävä luonnon köyhtyminen estämättä kuitenkaan kannattavaa metsätaloutta.
- Uudistetaan kaivoslaki ja varmistetaan taloudellisten hyötyjen oikeudenmukainen jakautuminen ja vastaavasti "saastuttaja maksaa" -periaatteen toteutuminen.
- Sisävesiin ja Itämereen valuvan ravinnekuormituksen ja haitallisten aineiden määrää on vähennettävä, vesistöjä kunnostettava ja kalakantoja palautettava.
- On turvattava tasapuolisesti kaikkien metsänomistajien neuvontapalvelut metsälön koosta riippumatta. Metsän eri käyttömahdollisuuksia on kehitettävä, jotta metsätalouden arvoketjuun syntyy työpaikkoja, uusia tuotteita ja tuotantoa.
- EU:n jäsenmailla on oltava jatkossakin oikeus kieltää GMO-tuotteiden käyttö ja määritellä tuotantomuotojen välille riittävät etäisyydet ja geenimuuntelusta vapaita vyöhykkeitä. Viljelykasvien, tuotantoeläinten ja metsäpuiden perinnöllinen monimuotoisuus on säilytettävä.

Parempaa kaupunkipolitiikkaa

Viiden viime vuoden aikana kaupunkialueiden väkiluku on kasvanut lähes 100 000 henkilöä. Yli 90 prosenttia väestönlisäyksestä kohdistui kuuteen suurimpaan kaupunkiin eli Helsinkiin, Espooseen, Vantaalle, Tampereelle, Turkuun ja Ouluun.

Uudellamaalla on Suomen 5,5 miljoonasta asukkaasta 1,65 miljoonaa eli lähes kolmannes. Väestö kasvaa niin sisäisen muuton, syntyvyyden kuin maahanmuutonkin kautta.

Metropolialueella on tällä hetkellä ulkomaalaistaustaisia noin 15 prosenttia väestöstä. Vuonna 2030 heitä on arviolta jo 30 %. Vuonna 2017 yli 90 prosenttia ulkomaalaisista tulijoista haki oleskelulupaa työn, opiskelun tai perhesyiden takia.

Kaupunkialueet kilpailevat parhaista työntekijöistä ja yrityksistä kansainvälisillä markkinoilla. Alueiden menestystä rajoittaa kohtuuhintaisten asuntojen puute, erityisesti pääkaupunkiseudulla. Päästötavoitteiden saavuttamisessa auttaa, kun asunnot, palvelut ja työpaikat sijoitetaan keskitetysti liikenneväylien solmukohtiin.

- Tarvitaan sekä perheasuntoja että kohtuuhintaisia pieniä asuntoja. Asuinalueiden tulee ehkäistä väestöryhmien eriytymistä väestön monimuotoisuudella ja asuntojen erilaisilla omistusmuodoilla.
- Ikäihmisten ja vammaisten mahdollisuudesta asua kodinomaisesti on huolehdittava riittävän kattavalla rakennus- ja remonttiohjelmalla. Vanhojen kerrostalojen peruskorjausta on kansallisesti vauhditettava. Mahdollistetaan puun käyttö uusissa kohteissa ja saneerausrakentamisessa entistä monipuolisemmin.
- Julkisen liikenteen lippujen hintatasoa on alennettava esimerkiksi ikäihmisille. Suurten kaupunkialueiden sisällä on pidettävä huoli, että julkiset liikenneyhteydet ovat sujuvia, eivätkä matkustusajat kasva kohtuuttomiksi.
- Yksityisautoilua varten tarvitaan parkkipaikkoja ja sähköautoille lisää latauspisteitä. Kevyen liikenteen väylät on pidettävä kunnossa ympäri vuoden. Pyöräilyyn kannustetaan muun muassa kaupunkipyörien avulla.
- Kaupunkiviljelyyn pitää varata mahdollisuuksia. Kyse on myös huoltovarmuudesta ja turvallisuudesta.

Turvalliseen tulevaisuuteen

Turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on muuttunut. Sotilaalliset jännitteet ja epävarmuus ovat lisääntyneet myös lähialueillamme. Turvallisuushuolia luovat lisäksi ilmastonmuutos, hallitsematon maahanmuutto, kauppasodat, kiistat logistisista reiteistä, luonnonvarojen, energiasta ja väestöryhmien asemasta, terrorismi sekä kyber- ja informaatiohyökkäykset.

Yhteiskunnan varautuminen uhkiin ja kriiseihin on toteutettava kokonaisturvallisuuden periaatteella, jolloin viranomaiset, yritykset, järjestöt ja kansalaiset ovat mukana turvaamassa elintärkeitä toimintoja.

Turvallisuus perustuu viime kädessä kansakunnan vankkaan moraaliin, luottamukseen ja yhteisvastuuseen. Vahva arvopohja ilmenee mahdollisuuksien tasa-arvona, laadukkaana sosiaali- ja terveydenhuoltona ja koulutuksena sekä pyrkimyksenä katkaista syrjäytymiskehitys.

Turvallisuusyhteistyöllä vakautta meille ja maailmalle

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat hyvät kansainväliset suhteet, pohjoismainen yhteistyö, vaikuttaminen EU:n yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sekä uskottava maanpuolustus ja NATO-kumppanuus. Vakauden ja rauhan rakentamisen, ihmisoikeuksien edistämisen ja taloudellisten ulkosuhteiden hyvän hoidon pitää olla maamme ulkopolitiikan keskiössä. Kauppapolitiikan on johdonmukaisesti tuettava myös kehitysyhteistyön tavoitteita.

- Tahdomme Suomen tukevan toiminnallaan monenkeskisten järjestöjen kuten YK:n, ETY:n ja EU:n turvallisuutta vahvistavaa yhteistyötä.
- Olemme sitoutuneet tavoitteeseen nostaa Suomen kehitysyhteistyövarojen määrää vähitellen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta. Kansalaisjärjestöjen osuutta kaikesta kehitysyhteistyöstä on kasvatettava. Rahoja pitää kohdistaa entistä enemmän myös ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen tähtääviin toimiin, kuten energiateknologiaan ja kestävään ravinnontuotantoon liittyviin hankkeisiin.

- Suomen ja Venäjän on ylläpidettävä hyviä kahdenvälisiä suhteita. Maidemme välisen kaupan ja matkailun merkitys on suuri. Viranomaisyhteistyötä, liikenneväyliä ja raja-asemia on kehitettävä sujuvan liikkuvuuden ja turvallisuuden edistämiseksi.

- Tuemme Israelin oikeutta olemassaoloon ja turvallisuuteen. Lähi-idän kriisin osapuolia pitää kannustaa neuvottelupöytään ja pidättäytymään väkivallasta. Rahoittaessaan palestiinalaishallintoa EU:n pitää edellyttää ihmisoikeuksien aktiivista edistämistä.

Suomen puolustuspolitiikan perustana ovat yleinen asevelvollisuus, uskottava puolustuskyky ja koko maan alueellinen puolustaminen. Kansainvälinen puolustusyhteistyö tukee maanpuolustusta.

- Nykyinen asevelvollisuusjärjestelmä on säilytettävä, mutta naisten vapaaehtoisen palveluksen kynnyistä madaltaisi koko ikäluokalle suunnattu tiedottaminen varusmiespalveluksen vaihtoehdoista ja jokaisen velvollisuuksista poikkeusolojen aikana.

- Varusmiesten taloudellinen asema on turvattava. Sekä ase- että siviilipalvelusta on sisällöllisesti kehitettävä yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tarpeiden pohjalta.

- Puolustusvoimien merkittäviin kalustohankintoihin, kuten hävittäjien ja laivaston uudistamiseen, pitää varata riittävä rahoitus parlamentaarisesti yli vaalikausien. Merkittävien kalustohankintojen yhteydessä on huomioitava mahdollisuus tehdä kotimaisen työn osuutta lisäävää, turvallisuusedut edellyttävää teollista yhteistyötä.

Paremman yhteistyön Eurooppa

Euroopan Unionia on kehitettävä itsenäisten valtioiden yhteistyöelimenä. EU:n pitää keskittyä toiminnassaan niihin asioihin, joissa yhteistyöllä saadaan merkittävää lisäarvoa kansalliseen politiikkaan nähden. Globalisaation muuttaessa maailmaa entistä keskinäisriippuvaisemmaksi mahdollisuudet hyödyntää eurooppalaista yhteistyötä tulevat yhä tärkeämmäksi.

- Jäsenmaiden yhteisvastuuta toistensa veloista ei pidä lisätä. Jokaisen jäsenmaan on tehtävä tarvittavat rakenteelliset uudistukset ja vastattava itse omista veloistaan. EMU:n kehittämisessä pankkiunionin talletussuojajärjestelmää ei pidä ottaa käyttöön niin kauan kuin pankkisektorin riskit ovat korjaamatta.

- Unionin budjetti on pidettävä noin yhden prosentin suuruisena alueen bruttokansantuotteesta. EU:n varojen käyttöä on tehostettava, byrokratiaa vähennettävä ja vastikkeellisuutta lisäävä. Kansallista päätäntävaltaa koheesiorahoissa pitää lisätä.

- EU:n lainsäädännöllä on varmistettava maataloustuottajien toimintaedellytykset myös unionin pohjoisissa osissa sekä oikeudenmukaiset sopimukset teollisuuden ja kaupan kanssa, jotta tuottajien osuus ei jatkuvasti alene.

- Suomen on pidettävä kiinni siitä, että EU:n tutkimusvaroja myönnetään tutkimuksen laadun perusteella ja auttaa suomalaisia tutkimusorganisaatioita osallistumaan mahdollisimman moneen yhteiseen tutkimushankkeeseen.

- Yhteisin toimin on estettävä aggressiivinen verosuunnittelu ja veroparatiisien käyttö. Kansainvälisen veronkierron ja -välttelyn vastainen toimenpideohjelma on pantava tehokkaasti toimeen. Emme kannata EU:n yhteistä rahoitusmarkkinaveroa. Euroopan investointipankin rahoitustuki pk-yrityksille pitää hyödyntää täysimääräisesti.

- EU:n sisämarkkinoiden toimintaa on kehitettävä ja sitä koskeva lainsäädäntö päivitettävä. Tästä hyvänä esimerkkinä on digitaalisten sisämarkkinoiden kehittäminen. Alustajätit on tuotava verovelvollisuuden piiriin, mutta digivero ei saa vääristää kansallista veropohjaa.

- EU:n rakenteellinen puolustusyhteistyö täydentää jäsenmaiden kansallisia puolustuspoliittisia toimia. Jokainen jäsenmaa hyötyy siitä, että EU:lla on työvälitteet puolustautua kyber- ja hybridihaavoittamiselta. Verkkohyökkäykset eivät tunne maantieteellisiä rajoja.

- Jäsenvaltioiden on järjestettävä oma sosiaali- ja työttömyysturvansa. Työntekijöiden työkennellessä entistä enemmän muualla kuin kotimaassaan on tähän liittyvät sosiaaliturvan väärinkäytökset estettävä.

- EU:n tulee sopia jäsenvaltioiden omaa vastuuta korostavasta turvapaikkajärjestelmästä. Emme kannata salakuljetusta kiihdyttävää automaattista jakomekanismia, vaan järjestelmää on kehitettävä niin, että apua tarvitsevat otetaan suoraan pakolaisleireiltä. Rajaviranomaisten yhteistyötä on kehitettävä, mutta EU:n rajavalvonta tulee edelleen pitää lähtökohteisesti kansallisena.

Turvallisuus tarvitsee tekijänsä

Sisäisen turvallisuuden varmistaminen kuuluu valtion tärkeimpiin tehtäviin. Järjestäytyneet ja vakava rikollisuus ovat lisääntyneet. Rikollisuudesta on tullut yhä kansainvälisempää. Terrorismin ja kyberrikollisuuden uhka on kasvanut. Myös syrjäytyneisyyden lisääntyminen luo haastetta sisäiselle turvallisuudelle.

- Viranomaisten toimintaedellytykset ja suorituskyky on turvattava. Kannattamme poliisien määrän kasvattamista tuhannella henkilötyövuodella. Rajavartiolaitoksen ja tullin toimintakyvystä on huolehdittava. Haja-asutusalueiden resurssit on turvattava.
- Tehokas rikos- ja terrorismitorjunta edellyttää määrätietoista viranomaisyhteistyötä ja laajaa kansainvälistä yhteistyötä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä rajaturvallisuuteen EU:n sisärajoilla.
- Hybridivaikuttamiseen liittyviin ilmiöihin, kuten valemedioihin ja tietomurtoihin, pitää varautua.

Luottamus oikeusturvan saatavuuteen

Uskottava ja saavutettavissa oleva tuomioistuinlaitos on oikeusvaltion keskeinen perusta. Kansalaisten luottamus oikeuslaitukseen perustuu vahvasti siihen, että oikeusturva toteutuu ja oikeudenkäynnit koetaan riippumattomiksi. Oikeusprosessit eivät saa pitkittyä kohtuuttomiksi.

- Oikeuslaitoksen kyky hoitaa tehtävänsä on turvattava. Laadukas ja tehokas tuomioistuinlaitos edellyttää riittävän perusrahoituksen ohella vakautta ja pitkäjänteisyyttä kehittämisessä ja henkilöstön osaamisessa. Rahoituksessa pitää huomioida muutokset, kuten tiedustelulainsäädännön myötä tulevat uudet tehtävät. Tuomioistuin- ja syyttäjälaitoksen rahoituksen on oltava riippumatonta talouden suhdanteista.
- Käräjäoikeusverkoston supistumisen vaikutuksia on seurattava. Riittävä alueellinen yhdenvertaisuus oikeusturvan saatavuudessa ja kielellisten oikeuksien toteutuminen pitää varmistaa. Oikeusapujärjestelmää on kehitettävä.
- Riitojen sovittelumenettelyä käräjäoikeuksissa on kehitettävä, ja rikosuhrien asemaa sekä tukipalveluja parannettava esimerkiksi laajentamalla rikosten uhrien oikeutta saada itselleen avustaja oikeusapuna.

- Hovioikeusmenettelyssä on luovuttava pääsääntöisesti henkilötodistelun uudelleen vastaanottamisesta ja siirryttävä Ruotsin mallin mukaiseen käräjäoikeudessa videoitujen talenteiden hyödyntämiseen.
- Lapsiin kohdistuvien hyväksikäyttörikosten rangaistuksia on kovennettava. Lapsen törkeä seksuaalinen hyväksikäyttö ei saa rikoksena koskaan vanheta.
- Ratti- ja vesiliikennejuopumuksen promillerajoja pitää alentaa ja rangaistusasteikkoja tiukentaa.
- Kansalaisjärjestöjen roolia ihmiskaupan uhrien matalan kynnyksen auttajina sekä järjestöjen yhteistyötä viranomaisten kanssa on vahvistettava. Seksin osto on kokonaisuudessaan kriminalisoitava ihmiskaupan torjumiseksi. Ihmiskaupparikosten rangaistukset on saatettava tasolle, jolla saavutetaan aito pelotevaikutus.
- Kansalaisjärjestöjen työtä uusintarikollisuuden torjumiseksi ja vapautuvien vankien yhteiskuntaan sopeutumiseksi on tuettava.
- Lainsäädännöllä on varmistettava, että tuomioistuimella on riittävät mahdollisuudet puuttua vastoin lakia ja hyviä tapoja toimiviin äärijärjestöihin, rikollisjengeihin ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen.
- Rikoksentehtotarkoituksessa Suomeen tulleet rikolliset on pyrittävä toimittamaan lähtömaittensa vankiloihin.
- Viranomaisten toiminnassa ja päätöksenteossa tulee varmistaa hyvän hallintotavan noudattaminen, mikä edellyttää muun muassa laillisuusvalvojen saavutettavuutta ja riittävää resursointia. Laillisuusvalvojen tehtyjen kantelujen käsittelyaika on saatava lyhemmäksi.
- Ylivelkaantuvien ongelmiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Velkaneuvontaa on lisättävä. Kaikki kulutusluotot on saatava kuluttajasuojalain piiriin.
- Ryhmäkanteen on mahdollistettava myös kuluttajille eikä kanteen nostaminen saa olla yksin kuluttaja-asiamiehen varassa.

Maahanmuuttopolitiikkaan vastuullinen linja

Onnistunut maahanmuuttopolitiikka edellyttää hallittua maahanmuuttoa ja lieveilmiöiden tehokasta torjumista sekä ottaa huomioon yhteiskuntamme kestokyvyn ja turvallisuuden. Maahanmuuttajien kotoutumisen edellytyksiä on parannettava. Riittävä suomen tai ruotsin kielen taito on hankittava. Keskeinen osa onnistunutta kotouttamista ovat koulutus, työ ja kielitaito. Maahanmuuttajille on annettava mahdollisuus hyödyntää osaamistaan ja osallistua aktiivisesti uuden kotimaansa yhteiskunnan rakentamiseen. Heille on kerrottava välittömästi maahan saavuttaessa yhteiskuntamme arvoista ja keskeisistä periaatteista sekä jokaisen ihmisen oikeuksista ja velvollisuuksista.

- Maahanmuuttajista enemmistö on tullut opiskelun, työn tai perheen vuoksi Suomeen ja monet heistä ovat aktiivisia yrittäjiä. Onnistuneesti kotoutuneilla maahanmuuttajilla on suuri arvo Suomelle.
- Maahanmuuttajien toimeentulon turvaaminen on Ruotsin mallin mukaisesti tultava entistä enemmän palkkatulon kautta sosiaaliturvan sijaan. Yritysten mahdollisuuksia työkoelupaikkojen tarjoamiseen on laajennettava.
- Turvapaikkapolitiikan pitää varmistaa avun kohdistaminen sitä eniten tarvitseville. Tämä onnistuu parhaiten pakolaiskiintiötä nostamalla. Turvapaikkaprosessin on oltava riittävän nopea, mutta varmistaa hakijan oikeusturvan toteutuminen. Lieveilmiöitä on torjuttava hiltsemällä laittomasti maassa oleskelevien määrää tehokkaalla ulkomaalaisvalvonnalla ja maasta poistamisella. Perheenyhdistämisissä on noudatettava kansainvälisiä sopimuksia.
- Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen on varattava riittävät resurssit, jotta heidän oppimispotentiaalinsa saadaan käyttöön, ja oppiserot suomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten lasten välillä kaventuvat. Kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan on tuettava kaikin tavoin.
- Tahdomme auttaa avuntarvitsijoita sekä varmistaa oleskeluluvan saaneiden kotoutuminen. Puolustamme jokaiselle yhtäläistä ihmisarvoa ja perusoikeuksia, emmekä hyväksy muukalaisvihamielisyyttä, syrjintää tai rasismia missään muodossa. Kansainvälistä yhteistyötä turvapaikkapolitiikassa pitää lisätä ja kehittää.
- Työperäisen maahanmuuton on pohjaututtava tarvepohjaisuuteen. Työperäinen maanmuutto ei saa synnyttää halpatyövoimamarkkinoita vaan työlakeja on noudatettava ja niiden toteutumista seurattava.
- Suomen pitää olla aktiivisesti mukana EU:n yhteisen turvapaikkapolitiikan ja toimivien käytänteiden luomisessa.

Oikeus omaan mielipiteeseen ja vakaumukseen

Kristillisdemokraatit korostavat, että mielipiteen-, oman tunnon- ja uskonnonvapauden pitää toteutua käytännön elämässä. Olemme huolissamme keskustelukulttuurista, joka sietää huonosti erilaisia näkemyksiä.

Elämänkatsomuksellisten ja kulttuuriristiriitojen kanssa on opittava elämään. Tarvitsemme kohteliaisuutta toisin ajattelevia ja toisenlaisista taustoista tulevia ihmisiä kohtaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita oman arvomaailman ja kulttuurin kieltämistä – päinvastoin.

- Vapaus ja vastuu nivoutuvat erottamattomasti yhteen. Jokaisella on oikeus ajatella ja uskoa vapaasti sekä tuoda julki mielipiteensä ja vakaumuksensa. Jokaisen ihmisen on myös kannettava vastuu sanoistaan ja teoistaan.
- Demokraattisen yhteiskunnan kantava perusta on laaja sananvapaus sekä erilaisten näkökulmien ja mielipiteiden sietäminen. Rakentavan ja toisten mielipiteitä kunnioittavan keskustelun edistämisessä on jokaisella, mutta etenkin poliittisilla toimijoilla, tärkeä rooli.
- Vakaumuksen vapauten kuuluu myös omantunnonvapaus. Terveystieteiden henkilöstölle on säädettävä omantunnonvapaus, jotta henkilöstön ei ole pakko osallistua vakaumuksensa vastaisesti raskaudenkeskeytyksiin ja elämän lopettamiseen.

Haluamme tukeutua vahvaan kristillisdemokraattiseen arvopohjaan ja kunnioittaa hyviä suomalaisia perinteitä. Yhteiskuntamme voimavarana ovat ahkeruus, välittävä yhteisöllisyys ja lähimmäisyys.

SUOMI
johon voit
LUOTTAA